

การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการดำเนินชีวิตด้วยพุทธสันติวิธีตามแนวศีล 5

AN ANALYTICAL STUDY OF LIVING PROCESS WITH THE BUDDHIST PEACE METHOD
ACCORDING TO THE FIVE PRECEPTSพระวิมาน คมภิรปญโญ (ตริกมล)¹Phraviman Gambhīrapaṇṇo (Trikamol)¹¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: viman.t@hotmail.com

Received: 9 March 2019; Revised: 16 May 2019; Accepted: 20 May 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 และ 2) ศึกษาวิเคราะห์ศีล 5 กับกระบวนการดำเนินชีวิตด้วยพุทธสันติวิธี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เป็นการนำศีล 5 มาปฏิบัติในวิถีชีวิต โดยที่พระองค์ไม่ได้สอนให้ปฏิบัติตามศีลทั้ง 5 ข้อ แต่สอนให้มีเมตตา สอนให้ประกอบอาชีพสุจริต สรรวมในกามคุณ มีสัจจะและไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ส่วนรูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 ในสังคมปัจจุบัน อยู่ในขอบเขตของมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ โดยการสร้างแรงจูงใจ ระเบียบ แบบแผน ลดปัจจัยกระตุ้นเร้าให้เกิดความรุนแรง การเห็นคุณค่าของชีวิต ประโยชน์ของการรักษาศีล ความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์

ศีล 5 เป็นแนวทางสันติวิธีที่เกิดจากจิต แล้วแสดงออกในเชิงพฤติกรรมทางกายและวาจา ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและเบียดเบียนกัน ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในข้อปฏิบัติ ทำให้คนเคารพในคุณงามความดีของกันและกัน ลดความหวาดระแวง และก่อให้เกิดความไว้วางใจกัน รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือในการปฏิสัมพันธ์กันด้วยเมตตาธรรม ก่อให้เกิดระบบ ระเบียบแบบแผนในชีวิต กระบวนการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 อันเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการชีวิตแบบพุทธสันติวิธีก่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิต สามารถบริหารจัดการความขัดแย้งในระดับปัจเจกชน และขยายผลไปสู่สันติสุขในสังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ:

กระบวนการ
ดำเนินชีวิต,
พุทธสันติ,
ศีล 5

ABSTRACT

The objectives of this research article were to: 1) A study of lifestyles with the 5 precepts and 2) an analysis of the 5 precepts and the process of living through Buddhist peaceful means. This research is a documentary research. Then present the research results by descriptive analysis.

The results of this study were found that: The lifestyle with the 5 precepts that appears in the Tripitaka is the practice of the 5 precepts in the way of life. Whereas he did not teach to follow all 5 precepts, but taught to have mercy. Teach them to practice honesty gathered in your senses there is truth and carelessness in life, etc. As for the lifestyle of the 5 precepts in today's society within the boundaries of human, social and natural by creating motivation, order, pattern, reducing the factors provoking violence appreciating life The benefits of keeping precepts generosity to fellow human beings.

The Five precepts was the peace method from mind that appeared in physical and verbal behavior without causing danger and molestation in the societies. These five precepts caused equality among people about ethical observance. They also made people to respect morality of each other, decrease a number of doubts, and cause trustfulness, good relation among people with loving kind, and the conventional order of life. The living process by the five precepts was a means to develop life by means of the Buddhist peace method that caused peace and happiness throughout the life time. They were a means of eradicating the contradiction among persons that would be taken to enduring peace in the societies.

Keywords:

*Living Process,
Buddhist Peace,
The Five
Precepts*

บทนำ

ในสภาพของสังคมโลกปัจจุบัน เป็นสังคมแห่งการพัฒนาและแข่งขันเชิงธุรกิจ แต่เป็นการพัฒนาที่เน้นทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาทางจิตใจ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมมากมาย ทั้งปัญหาที่เกิดทางกายภาพ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหลอกลวงทางวัตถุ เป็นต้น และปัญหาที่เกิดจากความคิดเห็น เช่น การไม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีและเอกลักษณ์ของชาติ การขาดคุณธรรม ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน และความกตัญญูต่อบุคคล เป็นต้น ซึ่งส่งผลทำให้เกิดช่องว่างทางสังคม โดยเฉพาะกระแสสังคมโลกยุคใหม่ที่โหมกระหน่ำเข้ามาครอบงำยั่วยွ่งสังคมไทยให้เกิดค่านิยมใหม่ๆ ซึ่งแฝงเข้ามาในรูปของข้อมูลข่าวสาร หากมีการเสพข้อมูลข่าวสารโดยขาดการใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นข้อเท็จจริงอย่างรอบด้านก็จะทำให้สังคมเกิดความขัดแย้งทางทัศนคติ เมื่อทัศนคติของคนในสังคมขัดแย้งกันมากขึ้นก็ไม่มีที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้เกิดสุญญากาศทางความคิด มีทัศนคติ ความเชื่อ ความศรัทธาและความเข้าใจต่างกัน ขาดความเห็นอกเห็นใจ ขาดความเข้าใจ ขาดความรักความสามัคคี เกิดความรู้สึกแบ่งแยกทางเชื้อชาติ

ศาสนา ภูมิภาค ปัจเจกสังคม ขาดความร่วมมือร่วมใจ ต่างเชื่อมั่นในทัศนคติของตนและปิดกั้นการรับฟัง เหตุผลของอีกฝ่ายหนึ่ง ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรือง เสียโอกาสในการ แข่งขันกับอารยประเทศ คุณภาพชีวิตของคนในสังคมเสื่อมถอยลง เกิดความหวาดระแวง ขาดความสมาน สามัคคีของคนในสังคม จะเห็นได้จากปรากฏการณ์สังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่มีความขัดแย้งทางความคิด มากกว่าทุกยุคสมัย มีการเลือกสีเลือกฝ่าย โดยไม่มีการประนีประนอม เป็นการแตกแยกแบบสุดขั้ว เลือกรับ ข้อมูลข่าวสารเฉพาะฝ่ายที่ตนชอบและปฏิเสธฝ่ายตรงข้าม มีการโจมตีให้ร้ายและตั้งตนเป็นศัตรูเพื่อทำร้ายกัน “ทั้งที่มนุษย์ทั่วโลกเรียกหาสันติภาพ ต้องการให้โลก ภูมิภาคและประเทศสงบสุข ปราศจากความขัดแย้งและ ความรุนแรง” (สนธิ ศรีสำแดง, 2544, น. 64) แม้แต่นักวิชาการที่เคยออกมาให้ข้อคิดกับสังคมอย่างเป็นกลาง ก็หันมาเลือกข้าง ต่างฝ่ายต่างอ้างความชอบธรรมให้กับตนเอง โดยการอ้างสถาบันพระมหากษัตริย์ อ้าง ประชาธิปไตย อ้างกฎหมาย อ้างศีลธรรมและอ้างคุณธรรมของกลุ่มตนว่าเหนือกว่า ปลุกฝังความคิดและ ค่านิยมของฝ่ายตนให้กับคนอื่นโดยการโฆษณาชวนเชื่อ โจมตีฝ่ายตรงข้าม เพื่อระดมมวลชนมาร่วมสนับสนุน รวมทั้งแสดงท่าทีต่อต้านฝ่ายตรงข้ามอย่างเปิดเผย ซึ่งนับวันจะสร้างความแตกร้างให้กับสังคมมากขึ้น ถึงแม้ว่า บางโอกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงออกมาให้สติกับสังคมว่าให้รู้จักรักสามัคคีกัน ก็ไม่ได้รับการ สนองตอบจากทุกฝ่าย กลับยิ่งนำพระราชดำรัสเหล่านั้นมาเป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้ฝ่าย ตนเองและโจมตีฝ่ายตรงข้ามมากขึ้น แม้แต่พระสงฆ์ที่เป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนที่เคย ออกมาให้สติกับสังคมอยู่เสมอ บางครั้งก็ถูกวิจารณ์และตอบโต้อย่างรุนแรง ในการโจมตีกันบางครั้งก็มีการ นำเอาหลักธรรมและศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเป็นเครื่องมืออธิบายความชอบธรรมให้กับฝ่ายตนเอง เป็นการตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน ในหลักพระพุทธศาสนา ยิ่งนับวันก็ยิ่งตีความให้ผิดไปจากหลักการออกไปทุกที แม้ปัจจุบันรัฐบาลจะพยายาม แต่งตั้งคณะกรรมการหลายชุดเพื่อปฏิรูปประเทศและสร้างความปรองดองสมานฉันท์ แต่ก็ยังไม่สามารถ แก้ปัญหาความแตกแยกในสังคมได้ เพราะว่าตัวแทนที่ไปเป็นคณะกรรมการก็ยังมี ความขัดแย้งกันเอง โดยอ้าง เสรีภาพทางความคิด จึงทำให้สังคมไทยอยู่ในวังวนของความหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน นำมา ซึ่งความมุ่งร้ายต่อฝ่ายตรงข้ามอย่างไร้ศีลธรรม

จากเหตุการณ์ที่สร้างความแตกแยกกับสังคมไทยปัจจุบันนี้ คนในสังคมไทยจึงเรียกร้องและแสวงหา วิธีการ เพื่อที่จะทำให้มีความ “สมานสังวาส” คือ การอยู่ร่วมกันอย่างเสมอเหมือน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542, น. 1130) สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ที่มีจุดมุ่งหมาย “เพื่อสร้างค่านิยมเรื่องความเป็นธรรม ความเสมอภาคและประสิทธิภาพ ซึ่งเป็น กระบวนการที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่สร้างความเป็นธรรมและความสันติสุขแก่คนในสังคม” (ธีรพงษ์ มหาวิโร, 2550, น. 172) ในเมื่อความแตกแยกในสังคมไทยมีความร้ายลึกมากขึ้นทุกวัน หลายฝ่ายจึงพยายามหาวิธี เยียวยาเพื่อสมานรอยร้าวให้กลับมาเป็นสังคมแห่งความสงบสุขดังเดิม แต่ก็ยังไม่มีความหวังว่าจะสามารถเยียวยา สังคมได้ เนื่องจากมีหลายปัจจัยและหลายเงื่อนไขที่ทับซ้อนกันอยู่ ยังมีการปลุกฝังค่านิยมแห่งความรุนแรงขึ้น ในสังคมอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังเลือกการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีการรุนแรง ไม่เว้นแม้แต่การใช้ความ รุนแรงในเขตอภัยทาน อันเป็นโคกนาฏกรรมจากน้ำมือมนุษย์รุนแรงที่สุดในผืนแผ่นดินไทย นับตั้งแต่ สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ในขณะที่คนไทยบางกลุ่มกลับเห็นด้วยกับการฆ่าคนไทยด้วยกันเอง ทำให้สังคมไทย เป็นสังคมทุศีล สังคมทุจริตและสังคมแห่งปาณาติบาตอย่างชัดเจนที่สุด แม้ว่าจะหาทฤษฎีใดมากล่าวอ้าง เหตุผลในการกระทำก็ไม่ใช่เหตุผลที่รับฟังได้

การแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมยังไม่บรรลุผลเป็นรูปธรรม ซึ่งในวงวิชาการปัจจุบันได้หันมาพูดถึง การปรองดอง การสมานฉันท์และสันติวิธี ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มีแนวทางแก้ปัญหา

ความขัดแย้งด้วย “พระพุทธศาสนามีหลักแห่งความเมตตากรุณา จึงเป็นขบวนการสันตินิยม (Pacifism)” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550, น. 31) แต่การกล่าวถึงสันติวิธีด้วยการเอาสังคมนำก็จะเป็นเพียงสันติวิธีเฉพาะกลุ่ม ซึ่งไม่ใช่สันติวิธีแบบสากล นอกจากจะแก้ปัญหาไม่ได้แล้วสันติวิธียังจะไปปฏิเสธความขัดแย้ง ซึ่งจะทำให้เกิดความขัดแย้งที่สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น หากมองในมิติอัตลักษณ์ของพระพุทธศาสนาก็จะเห็นว่าเป็นศาสนาแบบสันติ ซึ่งหมายถึงความสงบ ความเยือกเย็นและสันติสุข แต่สังคมจะมีสันติสุขได้จะต้องเริ่มต้นจากหน่วยย่อยของสังคม คือ “ปัจเจกชน” โดยศีลธรรมพื้นฐานของชาวพุทธคือการปฏิบัติตามหลักศีล 5 หากระดับปัจเจกชนนำหลักศีล 5 มาเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตก็就会有ความผาสุกและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีสันติสุข

ดังนั้น เมื่อคนในสังคมเกิดความขัดแย้ง หลายหน่วยงานจึงพยายามแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชน แต่ก็ยังไม่มีแนวทางใดที่จะตักต้อนทางความคิด เพราะมุ่งแต่จะจัดการความขัดแย้งในระดับกลุ่มใหญ่ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดว่าจะใช้วิธีบริหารจัดการความขัดแย้งตาม วิธีชีวิต คือการมุ่งเน้นที่จะให้ปัจเจกชนมีแนวทางดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดสันติสุข ซึ่งยึดโยงกับหลักการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 อันเป็นกระบวนการบริหารชีวิตแบบพุทธสันติวิธี ในหัวข้อ “ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการดำเนินชีวิตด้วยพุทธสันติวิธีตามแนวทางศีล 5” เพื่อนำเสนอมุมมองทางพระพุทธศาสนาต่อกระบวนการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 อันเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการชีวิตแบบพุทธสันติวิธีและก่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิต สามารถจัดการความขัดแย้งในระดับปัจเจกชนและขยายผลไปสู่สันติสุขในสังคมองค์กรรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5
2. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตด้วยพุทธสันติวิธีตามแนวทางศีล 5

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาวิเคราะห์ (Analytical Study) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากเอกสาร (Primary source) เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา

- ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานการวิจัย (Secondary Source) เช่น ข้อเขียนที่เป็นผลงานทางวิชาการของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแหล่งทั้งสองข้างต้นมาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับทรรศนะแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย แล้วสรุปผลของการศึกษาวิจัย และนำเสนอข้อมูลที่ได้มาแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5

รูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 นั้น สามารถจำแนกได้ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และรูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 ในสังคมปัจจุบัน

รูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั้น ซึ่งเป็นการนำศีล 5 มาปฏิบัติในวิถีชีวิต จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงสอนเรื่องศีลโดยตรง แต่พระองค์ทรงสอนธรรมะ เมื่อคนมีธรรมะแล้วธรรมะก็จะเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของคน โดยที่พระองค์ไม่ได้สอนให้ปฏิบัติตามศีลทั้ง 5 ข้อ แต่สอนให้มีเมตตา สอนให้ประกอบอาชีพสุจริต สำรวมในกามคุณ มีสัจจะและไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต เป็นต้น หลักธรรมเหล่านี้เป็นชุดเบญจธรรม แต่บางครั้งพระองค์ก็ทรงสอนธรรมะเป็นข้อๆ เช่น สอนเรื่องเมตตา สัจจะ สัมมาอาชีวะ เป็นต้น เพื่อให้ผู้น้อมนำไปปฏิบัติโดยที่ไม่รู้สึกว่าเป็นข้อห้ามหรือข้อบังคับ แต่มองไปที่ผลหรือคุณค่าอันเกิดจากการปฏิบัติ โดยการนำศีลมาปฏิบัติเพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพชีวิต ทั้งในรูปของสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นมนุษย์ และหลักประกันในการดำเนินชีวิตที่ไม่เดือดร้อนหรือเป็นทุกข์ เพื่อลดทอนหรือแก้ปัญหาทางสังคม ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจที่ดีอย่างเที่ยงธรรม เมื่อทำกรรมเช่นใดย่อมได้รับผลกรรมเช่นนั้น การปฏิบัติตามหลักศีล 5 จึงเป็นกรรมดีทั้งในปัจจุบันและอนาคต เมื่อคนมีศีลก็สามารถปกครองตนเองได้โดยไม่สร้างความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ศีลยังเป็นกระบวนการศึกษาที่สำคัญในระบบไตรสิกขา ซึ่งทำให้มีการพัฒนาทางกาย วาจา ใจ ขยายผลไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป ศีล 5 จึงเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของคฤหัสถ์

รูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 ในสังคมปัจจุบัน อยู่ในขอบเขตของมนุษย์ สังคมและธรรมชาติ โดยการสร้างแรงจูงใจ ระเบียบ แบบแผน ลดปัจจัยกระตุ้นเร้าให้เกิดความรุนแรง การเห็นคุณค่าของชีวิต ประโยชน์ของการรักษาศีล ความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ รวมทั้งมองกันด้วยความห่วงใยและความมีเมตตา กรุณา ในระดับสังคมจึงใช้พิธีกรรมสมათานศีลเพื่อการสร้างสามัคคี และใช้สังคมช่วยควบคุมพฤติกรรมให้รักษาสัจจะที่ได้สมათานไว้ นำศีล 5 มาเป็นเกณฑ์มาตรฐานของความดีงาม รวมทั้งเป็นตัวเชื่อมสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับสังคม ตลอดจนมนุษย์กับธรรมชาติ เพื่อให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็หลักประกันที่เสริมสร้างคุณภาพชีวิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อให้มนุษย์สามารถบูรณาการสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่ปฏิสัมพันธ์ร่วมให้สามารถอิงอาศัยกันได้อย่างสันติสุข

2. การดำเนินชีวิตด้วยพุทธสันติวิธีตามแนวทางศีล 5

สันติวิธีคือวิธีที่เป็นธรรม เป็นวิถีทางของมนุษย์ เป็นวิธีที่สามารถสร้างความสงบสุขอย่างยั่งยืน เป็นวิธีเปลี่ยนวัฒนธรรมของการใช้อำนาจและความรุนแรง รวมทั้งเป็นวิธีการจัดการกับความขัดแย้งอย่างสันติ สันติวิธีเป็นรูปแบบของชีวิตที่ไม่ใช้ความรุนแรงในทุกกรณี มี 3 ประเภท คือ สันติวิธีที่ใช้ในการดำเนินชีวิต สันติวิธีในการเรียกร้องความต้องการ และสันติวิธีในการจัดการปัญหาและความขัดแย้ง สันติวิธีจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและเป็นเครื่องมือที่ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข กระบวนการของศีล 5 เป็นส่วนที่ป้องกันและปฏิเสธความรุนแรงตลอดถึงส่งเสริมแนวทางสันติวิธีทุกประเภท โดยรูปแบบของศีล 5 จะเป็นไปเพื่อความไม่เบียดเบียนทั้งร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว ความจริงและสติปัญญา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินชีวิต และศีล 5 ก็อยู่ในกระบวนการดำเนินชีวิต การเรียกร้องความต้องการก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการชีวิต ความขัดแย้งก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการดำเนินชีวิต ความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบันนี้มีที่มาจาก การได้รับข้อมูลคนละด้านและเลือกเชื่อเฉพาะข้อมูลที่ตนยอมรับ เพื่อให้ได้

ประโยชน์จากข้อมูลเหล่านั้น อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งเชิงประโยชน์ต่อไป และโครงสร้างของสังคมเชิงอำนาจ ก็เป็นตัวกระตุ้นความขัดแย้งให้ขยายวงกว้างออกไป โดยมีความซับซ้อนและฝังรากลึกลงไปทุกวัน จนบางครั้ง กลายมาเป็นค่านิยมของความรุนแรงหรือเป็นวัฒนธรรมเชิงอำนาจ เช่น ผู้นำทางสังคมออกมากระตุ้นหรือ สนับสนุนให้มีการใช้ความรุนแรงกับฝ่ายตรงข้าม และค่านิยมที่ว่า การทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องธรรมดาใน สังคม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยเริ่มเปิดรับค่านิยมมากขึ้น และสิ่งที่ทำให้ปรากฏการณ์ความ ขัดแย้งชัดเจนมากขึ้น คือ การลดลงของความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในสังคมด้วยกัน เป็นแรงกระตุ้นให้เกิด สังคมเชิงแบ่งแยกมากขึ้น หรือเกิดบุคคลเชิงเดี่ยวที่อิงอาศัยกันด้วยผลประโยชน์ มากกว่าความสัมพันธ์อย่าง เครือญาติหรือเพื่อนร่วมชะตากรรมเดียวกัน ภาพสะท้อนความขัดแย้งในสังคมไทยจึงเป็นตัวชี้วัดคุณค่าทาง ศีลธรรม เพราะคนทุกศีลมากขึ้นปัญหาจึงมากขึ้น และนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม ความขัดแย้งก็ขยายวงและ เพิ่มระดับมากขึ้น เมื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์ความขัดแย้งยิ่งเห็นชัดว่าเกิดจากการล่งละเมิดศีล 5 ซึ่งเป็นศีล ในระดับมนุษยธรรม กระบวนการดำเนินชีวิตด้วยหลักศีล 5 จึงเป็นเครื่องมือระงับยับยั้งความขัดแย้งไม่ให้ ส่งผลไปสู่ความรุนแรงต่อไป แต่เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วศีล 5 ก็เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการความ ขัดแย้งอย่างสันติวิธี ทำให้การดำเนินชีวิตและสังคมมีความสันติสุขอย่างยั่งยืน สันติวิธีในทางพระพุทธศาสนา คือการไม่ใช้ความรุนแรงในทุกกรณี ทุกสถานการณ์ และศีล 5 ก็เป็นหลักของการดำเนินชีวิตด้วยการไม่ใช้ ความรุนแรง ศีล 5 จึงไม่มีสภาพบังคับ ไม่มีสภาพกดทับหรือบีบรัด แต่เป็นสภาพของการผ่อนคลายความตึง เครียด ผ่อนคลายความทุกข์และความขัดแย้ง เป็นกระบวนการดำเนินชีวิตที่ไม่ใช้ความรุนแรง ทั้งยังสามารถ นำมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการความขัดแย้ง ดังนั้น ศีล 5 จึงมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือ ป้องกัน ยับยั้งและจัดการกับปัญหาความขัดแย้งไม่ให้ยกระดับไปสู่ความรุนแรงต่อไป

อภิปรายผล

รูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เป็นการนำศีล 5 มาปฏิบัติในวิถีชีวิต โดยที่พระองค์ไม่ได้สอนให้ปฏิบัติตามศีลทั้ง 5 ข้อ แต่สอนให้มีเมตตา สอนให้ประกอบอาชีพสุจริต สำรวมในกามคุณ มีสัจจะและไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ส่วนรูปแบบ การดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 ในสังคมปัจจุบัน อยู่ในขอบเขตของมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ โดยการสร้าง แรงจูงใจ ระเบียบ แบบแผน ลดปัจจัยกระตุ้นเร้าให้เกิดความรุนแรง การเห็นคุณค่าของชีวิต ประโยชน์ของการ รักษาศีล ความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับ สุจิตรา อ่อนค้อม (2549, น. 19) กล่าวว่า ในฐานะที่ ศีลเป็นรูปแบบของความประพฤติดีงาม ก่อให้เกิดความปลื้มใจแก่ผู้ประพฤติ ศีลจึงเป็นวิธีการปฏิบัติทางจิต อย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดความตั้งมั่นในความดีงาม “การระลึกถึงศีลที่ตนรักษาไว้เป็นอารมณ์ ระลึกถึงคุณของศีลที่ ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่างพร้อย ผู้รู้สรรเสริญ” จะช่วยให้มีความเคารพในศีล มีความประพฤติดีงามเหมาะสม คน ไม่ติเตียนหรือประณาม เห็นภัยในโทษที่กระทำลงไปแม้จะเล็กน้อยก็ไม่ประมาท เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่น ในการปฏิบัติตามศีลและผลของการปฏิบัติ มีสติจดจ่อและมีความปลื้มใจในความเป็นมนุษย์

การดำเนินชีวิตด้วยพุทธสันติวิธีตามแนวทางศีล 5 พบว่า ศีล 5 จึงเป็นแนวทางสันติวิธีที่เกิดจากจิต แล้วแสดงออกในเชิงพฤติกรรมทางกายและวาจา ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและเบียดเบียนกัน ทำให้เกิด ความเท่าเทียมกันในข้อปฏิบัติ ทำให้คนเคารพในคุณงามความดีของกันและกัน ลดความหวาดระแวง และ ก่อให้เกิดความไว้วางใจกัน รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือในการปฏิสัมพันธ์กันด้วยเมตตาธรรม ก่อให้เกิดระบบ ระเบียบแบบแผนในชีวิต กระบวนการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 อันเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการชีวิตแบบ พุทธสันติวิธีก่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิต สามารถบริหารจัดการความขัดแย้งในระดับปัจเจกชน และขยายผล ไปสู่สันติสุขในสังคมอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นเครื่องมือป้องกัน ยับยั้ง และบริหารจัดการกับปัญหาความขัดแย้ง

เพื่อไม่ให้เกิดสถานการณ์รุนแรงตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2548, น. ก) ได้กล่าวถึงสันติวิธีไว้ในงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จังหวัดเชียงใหม่” ว่า สันติวิธี นอกจากจะเป็นวิธีที่เต็มไปด้วยความเป็นธรรมแล้ว ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น สิ่งที่สามารถเป็นฐานรองรับประชาธิปไตยก็คือ กระบวนการที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกๆ กลุ่ม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการมีส่วนร่วมก็คือ การทะเลาะและสลายความเป็นอัตตลักษณ์ ยอมรับในความแตกต่างของมนุษย์แต่ละคน อันเป็นการส่งเสริมและยอมรับในศักยภาพของมนุษย์โดยสมบูรณ์และเพื่อนมนุษย์เอง

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เป็นการนำศีล 5 มาปฏิบัติในวิถีชีวิต โดยที่พระองค์ไม่ได้สอนให้ปฏิบัติตามศีลทั้ง 5 ข้อ แต่สอนให้มีเมตตา สอนให้ประกอบอาชีพสุจริต สำรวมในกามคุณ มีสัจจะและไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ส่วนรูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 ในสังคมปัจจุบัน อยู่ในขอบเขตของมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ โดยการสร้างแรงจูงใจ ระเบียบ แบบแผน ลดปัจจัยกระตุ้นเร้าให้เกิดความรุนแรง การเห็นคุณค่าของชีวิต ประโยชน์ของการรักษาศีล ความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์

เมื่อสังคมเกิดความขัดแย้งย่อมเป็นภาวะสับสนเสี่ยงและเป็นภัยคุกคามที่ร้ายแรงต่อคนในสังคม ความขัดแย้งมีสาเหตุมาจากคนทุกศีล ที่ไม่สามารถควบคุมตัณหา มานะ ทิฐิได้ ทำให้สังคมไม่ปกติและไร้ระเบียบ ส่งผลให้เกิดการเบียดเบียนชีวิต เบียดเบียนทรัพย์ เบียดเบียนบุคคลอันเป็นที่รักของคนอื่น บิดเบือนความจริง และขาดสติสัมปชัญญะ การจัดการความขัดแย้งดังกล่าวจึงต้องใช้สันติวิธีใน 3 ลักษณะ คือ สันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต สันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความต้องการ และสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง โดยมีแนวทางไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งอยู่ในขอบข่ายของศีล 5 อันเป็นหลักมนุษยธรรม ที่ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้อย่างยั่งยืน เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการใช้ความรุนแรงมาเป็นการใช้เมตตาธรรม อันเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ ซึ่งส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างคนในสังคม ให้รู้จักเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งเป็นธรรมนุญที่ใช้บริหารชีวิตที่เป็นหลักประกันความมั่นคง ความเจริญและการพัฒนาศักยภาพทางกาย วาจา ใจ หากมองในมิติสังคมโลก ศีล 5 ก็เป็นพันธกิจของมวลมนุษยชาติ ที่จะต้องร่วมกันผลักดันให้มีขึ้นในสังคม เพื่อจัดระเบียบทิศทางของการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมโลก โดยการไม่ใช้ความรุนแรงในทุกกรณี

ศีล 5 จึงเป็นแนวทางสันติวิธีที่เกิดจากจิตแล้วแสดงออกในเชิงพฤติกรรมทางกาย และวาจา ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและเบียดเบียนกัน ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในข้อปฏิบัติ ทำให้คนเคารพในคุณงามความดีของกันและกัน ลดความหวาดระแวง และก่อให้เกิดความไว้วางใจกัน รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือในการปฏิสัมพันธ์กันด้วยเมตตาธรรม ก่อให้เกิดระบบ ระเบียบแบบแผนในชีวิต กระบวนการดำเนินชีวิตด้วยศีล 5 อันเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการชีวิตแบบพุทธสันติวิธีก่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิต สามารถบริหารจัดการความขัดแย้งในระดับปัจเจกชน และขยายผลไปสู่สันติสุขในสังคมอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นเครื่องมือป้องกัน ยับยั้ง และบริหารจัดการกับปัญหาความขัดแย้งเพื่อไม่ให้เกิดสถานการณ์รุนแรงตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1. ชาวพุทธนอกจากจะปฏิบัติตามหลักศีล 5 แล้ว ควรปฏิบัติตามหลักเบญจธรรม ซึ่งจะช่วยให้การรักษาศีล 5 ได้สมบูรณ์ขึ้น
2. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมนโยบายการนำเบญจศีลและเบญจธรรมไปเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการดำเนินชีวิตด้วยพุทธสันติวิธีตามแนวทางศีล 5” ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์แรงจูงใจในการรักษาศีล 5 ของชาวพุทธ เหตุปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจในการรักษาศีล การผลักดันให้คนในสังคมมีแรงจูงใจในการนำหลักศีล 5 มาใช้ในการดำเนินชีวิต
2. ศึกษาวิเคราะห์ศีล 5 ในฐานะกฎบัตรของพุทธบริษัท เพื่อให้พุทธบริษัทมีข้อปฏิบัติและมีหลักในการดำเนินชีวิตตามแนวทางเดียวกัน
3. ศึกษาวิเคราะห์ศีล 5 ในฐานะเป็นหลักประกันคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัท ความสำคัญของศีล 5 ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และศีล 5 มีหลักประกันต่อคุณภาพชีวิตด้านใดบ้าง
4. ศึกษาศีล 5 กับพันธกิจของมวลมนุษยชาติ กระบวนการนำศีล 5 มาเป็นพันธกิจร่วมกันของมวลมนุษยชาติและจะทำให้ผู้นับถือศาสนาอื่นสามารถนำหลักศีล 5 มาปฏิบัติเป็นพันธกิจร่วมกันโดยไม่ขัดแย้งได้อย่างไร
5. ศึกษาศีล 5 กับหลักมนุษยชน พระพุทธศาสนากับมุมมองต่อหลักมนุษยชน ศีล 5 มีความสำคัญต่อมวลมนุษยชาติอย่างไร วิเคราะห์เจตนารมณ์ของศีล 5 ต่อมุมมองทางมนุษยชน

เอกสารอ้างอิง

- ธีรพงษ์ มหาวิโร. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2555)*. กรุงเทพฯ: เดอะบุคส์.
- นนทนา อังสุรังสี. (2539). *วิเคราะห์เปรียบเทียบค่านิยมและการปฏิบัติเกี่ยวกับเบญจศีลของชาวพุทธในสังคมเมืองและชนบท ที่อยู่ในและนอกโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านในอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). *จริงใจและเมตตาที่ก่อรูปด้วยปัญญา สลายความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย จำกัด.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2548). *รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี: กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊ค.
- สนิท ศรีสำแดง. (2544). *พระพุทธศาสนากระบวนการทรงคนใหม่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุจิตรา อ่อนค้อม. (2549). *การฝึกสมาธิ*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.